

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק
לאור דברי האור החיים

כלל במלאך המוות, אלא טבעו של עולם הוא. בנוסף מטיל מלאך המוות טיפה מרה לתוך פיו של החולה, ובכך הוא מסריח ביתר שאת. על כך היה השבח המיוחד בהרוגי ביתר, כי לא זו בלבד שלא הסריחו מטיפתו של מלאך המוות, עוד זאת שלא הסריחו כדרכו של עולם, שהרי עמדו זמן ארוך.

◆◆◆

מספרים חז"ל (שבת ל, ב) אודות שלמה המלך, כי בעת שהסתלק דוד אבי, שלח שלמה לבית המדרש את השאלה הבאה: "אבא מת ומוטל בחמה, וכלבים של בית אבא רעבים, מה אעשה". בתגובה שלחו לו החכמים: "חתוך נבלה והנח לפני הכלבים, ואביך - הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו".

תמה על כך הגאון מוילנא (מאור הגדול שם), הכיצד יתכן שהזכיר שלמה המלך את דוד אביו יחד עם הכלבים באותו משפט, בניסוח הנראה על פניו כחוסר דרך ארץ?

מיישב הגאון באופן נפלא, כי שלמה המלך הסתפק האם מת דוד על ידי מלא המוות או שמא כמיתת הצדיקים על ידי הקב"ה. אם מת דוד על ידי מלאך המוות - צפוי שגופו יסריח, לא כן אם מת שלא על ידי מלאך המוות - לא אמור גופו להסריח. לכך היתה השלכה הלכתית של ממש, בנוגע להיתר לטלטלו בשבת כדי לשמור על כבודו שלא יסריח.

והנה אמרו חז"ל (בבא קמא ס, ב) כי אם הכלבים צועקים - הרי זה סימן שמלאך המוות בעיר. על פי זה ניתן לבאר כי ראה שלמה את הכלבים רעבים, והסתפק האם הדבר מעיד על כך שמלאך המוות בא להמית את דוד אביו, או שמא צועקים הם רק משום רעבונם.

על כך השיבו לו חכמי בית המדרש: "חתוך נבלה והנח לפני הכלבים", ובכך תיווכח לדעת האם היה זה רק רעב או שמא אכן מלאך המוות בעיר והמית את דוד אביו.

דבריו על לשון הפסוק (כט, יז): "יָשׁ בָּכֶם שֵׁשׁ פֶּרֶה רֹאשׁ וְלֶעֱנָה" מבאר האור החיים כי כאן נרמז מאמר חז"ל אודות טיפה מרה הנוטפת מחורבו של מלאך המוות לתוך פי החולה, והיא הממיתה אותו. מקור הדברים בגמרא, ובתיאור המלא מובא כך (עבודה זרה כ, ב): "אמרו עליו על מלאך המוות, שכולו מלא עינים, בשעת פטירתו של חולה, עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו, כיון שחולה רואה אותו מזדעזע ופותח פיו וזורק לתוך פיו, ממנה מת, ממנה מסריח, ממנה פניו מוריקות". דברי חז"ל אלו עוררו במהלך הדורות קושיות ותמיהות רבות, ומנגד גם תרמו ליישוב סוגיות אחרות. נזכיר שתיים מהפרפראות שהובאו בענין, כאלה שיש בהם כדי להאיר את דברי חז"ל במקומות אחרים.

◆◆◆

ברכת 'הטוב והמטיב' שבברכת המזון, כך אומרים חז"ל, נתקנה אודות הרוגי ביתר. וזו לשון הגמרא (ברכות מח, ב): "אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב - שלא הסריחו, והמטיב - שניתנו לקבורה".

אכן תמהו האחרונים (שו"ת דבר יהושע ח"א סי' לב ס"ק י), מה החידוש בכך שלא הסריחו הרוגי ביתר, הלא כתבו הראשונים (עיי' מפרש המיוחס לרש"י תענית יא, א ד"ה מיתה משונה) כי כל מיתה שאינה כדרך כל אדם על מיטתו - אינה על ידי מלאך המוות. אם כן, ולאור דברי חז"ל כי דווקא אותה טיפה מרה הנוטפת מחורבו של מלאך המוות היא הגורמת למת להסריח, הרי לא היה להרוגי ביתר כל סיבה להסריח שהלא לא מתו כדרך כל אדם על מיטתם?

אלא יישבו בטוב טעם על פי דברי חז"ל (סנהדרין צא, ב) כי אי אפשר לחתיכת בשר שתעמוד שלשה ימים מבלי להסריח, ומוכרחים אנו לומר בפשטות כי ישנו סרחון שאינו תלוי

שולחן שבת עם האור החיים

העובדות ולהבין במה דברים אמורים - הוא פשוט מנצל זאת ושוטט באושר.

הנחב הנגדי דווקא עמוס עד לעייפה, אבל מה לו ולהם. הוא בשלו, נחוש לנצל את רגעי האושר הללו עד תום ולמצות את כל מה שרק יוכל מההזדמנות הזו - שאם כי אינו יודע מניין צצה, אך בזאת הוא בטוח - היא לא תחזור על עצמה.

צלצל קורע את הרכב, מזכיר לו באמצעות הדיבורית כי יש עולם מחוץ לכביש.

אורי? הוא שומע את קולה של רעייתו, דאוגה במקצת. הוא עונה לה בקול מתרונן, עולץ על האפשרות לשתף בחוויה, אבל אז היא קוטעת אותו בטון לחוץ. 'אתה נוסע דרך כביש מספר תשעים, נכון?'

הוא מאשר, תוהה לפשר ההתעניינות יוצאת הדופן.

שים לב והיזהר! היא מתריעה, לחוצה, ישנם דיווחים על נהג משוגע שסטה מהמסלול, פנה לנתיב הנגדי והוא דוהר בטירוף ומסכן את כלל הנהגים. הישמר לבל תיתקל בו חלילה!

נהג אחד נוסע בכיוון ההפוך? הוא מגחך בקול, שולח מבט ימינה אל הנתיב שממול, הרי כולם נוסעים הפוך!...

רגע ההתפכחות

"וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּנִי לְפָנֶיךָ" מבהירה התורה הקדושה (ל, א), ולאחר תרחיש שכזה - או אז מה יקרה? "וְהִשְׁבַּת אֶל לִבְּךָ בְּכָל הַיּוֹמִים אֲשֶׁר הִדִּיחָהּ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה". מהו 'וְהִשְׁבַּת אֶל לִבְּךָ'?

מפרש רבנו האור החיים הקדוש: "פְּרוּשׁ, לְצַד שְׁהִרְשָׁעִים לְבָבָם טוֹעָה, לֹא אָמַר 'וְהִשְׁבַּת אֶל לִבְּךָ' - שִׁנְיָהֶם [היינו שני הלבבות] הַטּוֹעִים בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹב. וְאֹמְרוֹ

אורי אף פעם לא אהב פקקים. לא שמישהו אחר מתענג מתי שהוא על טור הרכבים המזדחל לאטו בנתיבי כביש כזה או אחר. לא שיש יש נהג המבכר את הדרך העמוסה על פניו זו הריקה. אך בכל זאת, אצל אורי זה היה שונה, חמור כפליים.

משהו בעובדה שמקום עבודתו ממוקם במרכז מטרופולין סואן וששעות העבודה המסוימות הללו גורמות לו להצטרף למקהלת הצופרים העצבניים מדי בוקר וצהריים, מרט את עצביו עד שכמעט והתקרב אל הגבול הדק המבדיל בין הצד השפוי שבעולם לצד שמנגד.

לא נחמד להיתקע במשך שעה ארוכה מאחורי טרנטה בת שלושים, לקרוא שוב ושוב את אוסף המדבקות הבלתי נדלה שבאחורי הרכב ולהבין שזה הדבר הקרוב ביותר לחברה שיהיה לו בשעה הקרובה.

אין סבל גדול יותר מאשר לנסות להשתלב בנתיב המקביל, אם לא יועיל לא זיק, ולגלות שנפלת מן הפח אל הפחת, למצוא את עצמך בוהה בחלקה האחורי של משאית איטית להחריד וארוכה בלי פרופורציה.

והאופנועים, אוי האופנועים. אלה שמזוגגים מנתיב לנתיב ושמים ללעג וקלס את הנהגים השוצפים והנאנקים תחת גזירת הפקקים, מביטים בהם מבעד לקסדה מזוגגת ונפרדים ביעף בדרכם אל האופק.

הסבל היומיומי הזה אכל אותו מבפנים. הוא פשוט לא מסוגל היה יותר להכיל זאת.

אבל היום, דווקא היום מכל הימים, משהו שונה.

הנתיב פתוח וזורם באופן מחשיד, עיקולי הכביש נבלעים תחתיו והוא חש כביכול ענני כבוד כלשהם מפלסים עבורו את הדרך. הכל ריק, שמם, ובמקום לשבת ולנתח את

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

המשך מעמוד קודם

בכל רמ"ח איבריו וש"ה גידיו. למעונו נהרו המונים, צעירים בני עלייה וגם פשוטי עם אשר נגזר עליהם להצטרף ללגיון הלוחם ובאו להתברך מפיו טרם צאתם לחזית לא-להם.

צערו לנוכח הגזירה היה נורא ובלתי נתפס. תכופות שמעו אותו נאנח ונאנק, מפיו נשמעה שוב ושוב האמירה המזעזעת כי 'איני יכול עוד לשאת זאת', ועד כדי כך שבמשך כל אותה שנה בחר הרבי שלא לישון על גבי מיטה, כי אם שטח סדין דק על רצפת החדר ועליו הניח את גופו.

הנורא מכל היה כאשר קיבל הרבי מכתבים מהחזית, מאת אנשי שלומו וחסידיו אשר תינו פניו את כאבם, סיפרו על האתגרים הרוחניים והגשמיים גם יחד והעתירו בפניו כי יפעל בעבורם שייחלצו מהתופת, ולכל הפחות יזכו להגיע לקבר ישראל.

בעת קריאת מכתבים אלה, ניכר היה כי קריאת כל מילה עולה לו בדם, כל שורה מטלטלת ומזעזעת אותו עד היסוד ואינה נותנת לו מנוח.

אך פה ושם הגיעו גם מכתבים מסוג שונה. כאלה שמצאו נתיב ללבו של הרבי והרחיבו את לבבו בשמחה וקורת רוח שאין כדוגמתו.

מכתבים אלה חשפו את היופי האצילי של עם ישראל, את ההתמודדות הנעלית שלהם עם גזירת שמים. הם סיפרו על סוכה שנבנתה במסירות נפש, על שופר שהושג בדי-עמל, על תפילין שהונחו בחפזה ותחת אש צולבת ועל שיעורי תורה חשאיים שהתקיימו במחתרת.

היו גם מכתבים שכל כולם תורה. מכתבי פלפול ועמקות, עיון ובקיות, והכל - כמה לא יאומן, מעומק החזית, הרחק מבית המדרש ומאוצר הספרים, מתוך ניתוק מוחלט מהשטיבל וההווי הרוחני.

השפת אמת קרא את המכתבים הללו, ונפעם. על כך המליץ הרבי את לשון הפסוק: **"הַעֲדָתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ"**, מלשון **"עֲדִי"** - תכשִׁיט. **"אֲבִרְכֶם וּבְחֹרִים שְׂכֵאלָה"** התבטא בהתרגשות אין קץ, **"מִמֶּשׁ מִקְשָׁטִים אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ"**.

בדרך זו אפשר לפרש את הפסוק, וליישב את תמיהות האור החיים הקדוש.

במצבים שונים ניכר היהודי במלוא תפארתו כעבד ה' העושה רצון קונו, מייד ומקדש במעשיו את שמו יתברך בעולם. אולם ביתר שאת ניכר הדבר דווקא במצבי קיצון אלה, תחת האש הצולבת ובשפל המדרגה מבחינה גשמית - כשהוא מתגבר על כל האתגרים והקשיים ונחוש בכל מאודו לעשות רצון שמים באהבה.

"הַעֲדָתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" מעידה התורה הקדושה, הרי אתם כמו אותו תכשיט המיפה ומקשט את הבריאה כולה.

אימתי? כאשר **"אֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נִתְּנִי לְפָנֶיךָ"** - כשהכדורים שורקים והסביבה כולה רועמת באש התותחים, כשהכל נראה בלתי אפשרי. כשדווקא במצב זה הנכם מקיימים **"וּבְחֹרֶת בְּחַיִּים"**, ואין חיים אלא תורה!

התורה הקדושה בפרשת השבוע מציב לפנינו את הברירה הבאה (ל, ט): **"הַעֲדָתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נִתְּנִי לְפָנֶיךָ הַבִּרְכָּה וְהַקְלָלָה וּבְחֹרֶת בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיָה אֶתְּה וְזַרְעֲךָ"**.

על לשון הכתוב תמה האור החיים הקדוש כמה תמיהות, וזו לשונו:

"פְּסוּקַי זֶה מִיָּתֵר, שֶׁהִרִי אָמַר בְּסוּמֹךְ: 'רְאֵה נִתְּנִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב' וגו'." עוד **"צִרִיךְ לְדַעַת לָמָּה שָׁנָה מְסֻדֵּר שָׁאֲמַר לְמַעַלְה, שְׁעוֹשֶׂה חֻלְקַת הַטּוֹב בְּפָנֶי עֲצָמָה, כְּאוֹמְרוֹ: 'הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב אֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע', וְכֵאן אָמַר 'הַחַיִּים וְהַמָּוֶת וגו' הַבִּרְכָּה וְהַקְלָלָה'."** עוד **"צִרִיךְ לְדַעַת לָמָּה לֹא אָמַר אֱלֹא 'וּבְחֹרֶת בְּחַיִּים' וְלֹא אָמַר 'וְאֶת הַטּוֹב'."**

כבדרכו מיישב רבנו הקדוש את התמיהות אחת לאחת ומבאר את הפסוק כמין חומר, אולם דומה שניתן ליישב זאת באופן נוסף, מזווית שונה ומיוחדת.

"מי שבא אליי בשביל בני, חיי ומזוני ושאר ענייני גשמיות - שייסע לצדיקים אחרים! התבטא בחריפות הרה"ק היחידושי הרי"ם מגור, בנוסח התואם היטב את דרך רבו השרף מקאצק, אולם תיכף סייג את דבריו, 'אולם מי שמרגיש כי קשיים בגשמיות מפריעים לו להתעלות כראוי ברוחניות - אדם שכזה יכול להיוושע אצלי בשניהם!'"

דור הולך ודור בא, ועם ירידת הדורות חלה תמורה של ממש אף במישור זה. מיום ליום נתמעטו הלבבות, עד שנכדו וממשיך דרכו הרה"ק הישפת אמת התבטא: **"אכן, בקאצק לא היה מקום לחסידים אשר על דל שפתותיהם היתה עולה שאלה של גשמיות. אולם ראיתי בני עליה והם מועטים, ומה נעשה עם שאר העולם? האם נפקיר אותם לגורלם, ביד מסייתים ומדיחים חלילה!?"**

במילים אלו הביע השפת אמת, למעשה, את דרכו בקודש לקבל את כל הבא לפניו, אם לשם רווחה גשמית ואם בשביל להיוושע מצרה כזו או אחרת. הוא הסכית למצוקת בני עמו, השתתף בצערם והשפיע עליהם את ישועת ה'.

ואם בענייני הפרט כך, על אחת כמה וכמה כשמדובר היה בצרת כלל ישראל.

בשנת תרס"ג, השנה האחרונה לחיי הרבי, פרצה במלוא עוצמתה מלחמת רוסיה-יפן, מה שהביא לגיוס נרחב של אנשי צבא בכל דרג ותפקיד, בעלי הכשרה וניסיון ושאינם כאלה, ואף בקרב עמך בית ישראל נגררו בעל כרחם אלפים רבים להילחם למען הצאר.

הללו נאלצו להתחפר בשוחות וללחום כתף לצד כתף יחד עם אויביהם הגרועים ביותר, בני העם הרוסי שוטם ישראל. הם ספגו עלבונות ומהלומות, אפליות וקיפוח סדרתי ומתמשך בצל מפקדי הצבא האנטישמיים, ולמותר לציין כי במישור הרוחני היה הנסיון גדול שבעתים.

השפת אמת, בבחינת 'בכל צרתם לא צר', נשא בעול בני עמו וחש את עונו של כלל ישראל

'בְּכָל הַגּוֹיִם' וגו', פְּרוּשׁ, בְּכָח טַעֲנַת הַיּוֹתוֹ גּוֹלָה וְנִדְּחָ בְּכָל הַגּוֹיִם, וַיֹּאמֶר לְלִבּוֹ, רְאֵה מִה גָּרְמוֹ מַעֲשֵׂי הָרָעִים, וַיַּדַּע כִּי רַע וּמַר עֲזָבוֹ אֶת ה'." נסביר.

"אין אדם עובר עבירה" קובעים חז"ל (סוטה ג, א), "אלא אם כן נכנס בו רוח שטות".

זוהי עובדה שאין לה עוררין, והיא מבהירה את המניע העומד מאחורי חטא, עוון ופשע של כל יצור נברא ובעל בחירה. רוח שטות הופיעה, מבית מדרשו של היצר היישר ללבו של האדם, וחתרה את דרכה עד שעשתה לעצמה מנהג בעל הבית.

מבחינה רוחנית ומוסרית, הרוח הסיטה את האדם לנתיב הנגדי ומובילה אותו לתהום פעורה, אל התחתית שבתחתית. מכאן והלאה מגיע השלב של 'עבר ושנה נעשה לו כהיתר', אז זה נעשה לו כמצוה, והוא מוצא את עצמו בידי של היצר לחלוטין, כמאמרם ז"ל (ברכות סא, ב): **"רשעים - יצר רע שופטן"**.

אז מה יש בידו לעשות? להתפכח, פשוט כך! רק להעיף מבט, לערוך חשבון נפש נוקב ולחשב שכר מצוה כנגד הפסדה והפסד עבירה כנגד שכרה, לגלות כי הוא בנתיב הנגדי ולהפנים אחת ולתמיד כי הוא, הוא ולא אחר - הנוסע בנתיב הנגדי.

על כך מסופר בגמרא (עבודה זרה יז, א) המעשה המבהיל באלעזר בן דורדיא, אותו עברין מועד שהתעורר ברגע של התפכחות רוחנית והחל לתור את דרכו את האמת, לדרך הישר.

פנה אלעזר אל ההרים והגבעות, השמים והארץ, שמש וירח וכוכבים ומזלות, הפנה אליהם מבט מתחנן וציפה כי מי מהם יקח על עצמו את האחריות, אך לשווא. **"אמר, אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו"**.

ומה היה שכרו? **"יצתה בת קול ואמרה: רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא!"**

על כך בכה רבנו הקדוש, על רגע מיוחד שכזה בו התפכח האדם בהיותו בתחתית המדרגה, ואמר: **"יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת!"**

שביבי אור

ניצוצות אש שלהבת

מבית מדרשו של האור החיים

הדברים הנלהבים הבאים שכתב רבנו, יש בהם כדי לרומם את קומתו של כל איש ישראל ולהעניק לו עזות וקדושה, כח ותעצומות הנפש בבואו להתקרב לקדושה ולדבוק בתורה ובמצוותיה, בקדוש ברוך הוא.

ואלו דברי קדשו: **"עוד רָמַז בְּאָמְרוֹ אֲתֵם נִצְבִּים' וגו' לְפָנֵי ה', לְפִי שֶׁכָּל שְׁהוּא מְרַחֵק מִהַקְדְּשָׁה קוֹמָתוֹ נְמוּכָה וְרָאשׁוֹ שְׁפֵלָה"** (בראשית רבה יב, 1), **לָזֶה אָמַר כִּי לִהְיוֹת לְפָנֵי ה' נִצְבּוֹ וְנִשְׁאָו רָאשָׁם"**.

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

דברים מפליגים נשאו מאורי הדורות בשבח ומעלת הלומד בספר האור החיים הקדוש, עד כמה הוא מועיל ומזכך את האדם ועד היכן מגיע כוחו לרומם כל יהודי למדרגות עליונות ונשגבות עד מאד.

כך התבטא הרה"ק ר' פנחס מקאריץ (עדן ציון לר' ישעיה הורוויץ מצפת, עמוד מב): 'אין דבר שנוכל להחביא את עצמו שם כמו בספר הזוהר, ולפעמים בספר אור החיים'. כן העיד בשמו הרה"ק מנובומינסק זי"ע (קובץ שפתי צדיקים גליון ח), שהתבטא אודות הספר אור החיים כי הוא שמירה בבית, והלימוד בו מסוגל לנשמה כמו זוהר הקדוש.

'ספר הזוהר מסוגל לנשמה' התבטא הרה"ק מרוז'ין זי"ע (סיפורי מון הרמ"ח), 'אך מי יודע בכלל אם יש לנו נשמה. אולם הספר אור החיים מסוגל לנפש'.

עד כדי כך התבטא הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב (נר ישראל ח"ב עמ' קכו): 'מעת ששמעתי זאת מאבי זי"ע, נעשה אצלי כחוב ללמוד בכל שבוע את אור החיים הקדוש על התורה'.

על זו הדרך הובא (שם עמ' קכו) שאמר הרה"ק ר' אברהם מתתיהו משטפנסט: 'בימינו אלה מסוגל הלימוד בספר אור החיים להשפיע על נפש הישראלי יותר מהלימוד בזוהר הקדוש, כי דברי הזוהר הקדוש מעלה ומרים את האדם שזכה כבר לחלק ה'נשמה', וזה דבר שאינו שכיח בהרבה, אך באנשים יקרי הערך, והאור החיים הקדוש מדבר ומשפיע על האנשים שיש בהם בחינת רוח ונפש, שהוא נמצא בכל אחר מישראל גם היום'.

עד כדי כך גדולה מעלת והשפעת תורת רבנו הקדוש, שאמר הרה"ק ר' משה מקוברין: 'אמירת הזוהר הקדוש בכל יום, אף כי לא ידע מה הוא אומר, עם כל זה אמירת הזוה"ק מזכך הגשמה, וכן הלימוד אור החיים הקדוש מזכך הנפש'.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

פרשתנו מציגה את התהליך אותו עובר יהודי המתעורר לשוב אל אביו שבשמים בלב שלם, את ההכרה שלו בכך שהברכה והקללה מקורן בקב"ה וכי עליו לשפר מעשיו ובכך לזכות לכל הטוב המובטח מפי עליון.

על כך נאמר (ל, א - ב): 'וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ... וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי וְכֵן הָלָא'.

אולם אין די בכך. התורה ממשיכה ואומרת (פסוק א): 'וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצָךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה, וְכֹאן מִסְבִּיר הָאֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשָׁה: 'פְּרוּשׁ, חֲלָקֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁנִּשְׁבּוּ מִצַּד מַעֲשֵׂי הָרָעִים שֶׁקָּדְמוּ, יְשִׁיבֵם ה' מִהִשְׁבָּאֵי'.

נשמתו של החוטא שבויה בידי היצר, נתונה בידי וקפופה למרותו, ואז ברגע אחד בא הקב"ה וגואלו ממיצר, תוך שהוא משיב עמו את כל חלקי הקדושה שנפלו אף הם בשבי.

אלא שיש כאן נקודה נוספת, מאירה ומיוחדת.

את לשון הפסוק (שמות יא, ב): 'דִּבֶּר נָא כְּאֲזִנֵּי הָעָם וַיִּשְׁאָלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב דּוֹרָשִׁים חֲז"ל (ברכות ט, א): 'אין

נָא' אלא לשון בקשה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה: בבקשה ממך, לך ואמור להם לישראל: בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב'. על כך השיבו בני ישראל למשה, כמובא בגמרא (שם ע"ב): 'ולואי שנצא בעצמנו. משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים, והיו אומרים לו בני אדם: מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה, ואומר להם: בבקשה מכם, הוציאוני היום ואיני מבקש כלום'.

יש לכאורה הגיון מוצק בטענת אדם שרק רוצה להשתחרר, אולם הקב"ה אינו נוהג כן.

בבואו לפדות את האדם ממיצר ולהוציאו מאפילה לאורה, אין הקב"ה מסתפק בשחרורו ותו לא, ואין די אף בגאולת חלקי הקדושה שנשבו עמו בעקבות מעשיו. אדרבה, גדולים ועצומים רחמיו וחסדיו יתברך, עד שהוא כביכול קורא לאדם בחיבה ואומר לו: 'בני צא היום מהשבי, ולא זו בלבד אלא שתקבל את כל הברכות האמורות בתורה!'

לצד עצם העובדה שיזכה האדם החל מהיום והלאה לשמור את המצוות ה' ולעשות רצון קונו, זכות עצומה בפני עצמה, עוד הוא זוכה לנאמר בהמשך הפרשה: 'וְהִבֵּי־אֶזְרָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירְשָׁתָהּ וְהִיטֵבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ'.

גם אתם זכיתם לישועה זכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

המהלך הכלכלי הצליח וסגרנו עסקה גדולה מאוד...

לכבוד מערכת ובחרת בחיים שלום וברכה

בקשתי לשלוח לכם את הסיפור הנ"ל ע"י בעל המעשה

"לפני כמה חודשים התעורר בליבי התלהבות ללימוד אור החיים הקדוש משבת לשבת.

בהתחלה למדתי בחברותא עם בן משפחה בערב שבת, ולאט לאט אש התלהבות אחזה בי גם ביום חול.

מצאתי סט ישן שמחולק ללימוד היומי שהיה בבית במשך שנים ללא שימוש, ומשם התחלתי ללמוד יום יום דף דף בלי הפסקה.

באותם חודשים ראשונים הייתי באמצע מהלך כלכלי לרווחת הבית שנמשך והתעכב כמה חודשים מו"מ ארוך.

וראו זה פלא אחרי כמה חודשים בלבד שקבלתי על עצמי את תחילת הלימוד היומי, המהלך הכלכלי הצליח וסגרנו עסקה גדולה מאוד ב"ה בזכות עזיזא קדישא רבי חיים בן עטר זי"ע"א

מאז קבלתי על עצמי להקים שיעור אור החיים הקדוש בעירי וב"ה השיעור הולך וגודל משבוע לשבוע בחסד ה'.

בברכה
א.ח. חיפה

מתיבתא אור החיים

קלב) לגבי גרים, דנהי דישאל לא קיבלו עליהם ערבות על הגרים, מ"מ אם יעשו שלא כדין יענשו עליהם אם לא יזכירו כשבידים למחות.

עוד כתב מהרש"א אלפנדי (שם) בשם ספר כלי יקר דהגם שאין דין ערבות בנשים, מ"מ אשה על בעלה יש לה דין ערבות, ובשו"ת סמא דחיי (סי' יג) כתב דכיון דנפרעין ממנו וממשפחתו, ודאי בענין כזה היא ערבנית בשבילו, והיה לה למחות בידו להצילו מן העון ולהציל את נפשה. וכתב עוד שיותר י"ל דאשה על בעלה אף בלא"ה, כיון דלבה גס בו, יש סיפק בידה למחות, ולפיכך נענשה אשתו דרחב"ת, אבל בעלמא אינה בכלל ערבות. וכ"כ בברכת שמעון כאן דעל בעלה היה סיפק בידה למחות.

והמהרי"ט בקידושין (עא) הביא כל הדעות הנ"ל, והקשה דהא בשבועות (טז) בענין שבועה שמשביעין אותו על דעת המקום ועל דעת ב"ד, איתא: אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני, דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מנין, ת"ל 'ואת אשר איננו וכו', וכיון דגרים הוו בכלל שבועה, א"כ הוו נמי בכלל ערבות, וכן מוכח גם בקראי כאן 'אתם נצבים וגו' וגרך אשר בקרב מחניך', וכתבי 'לעברך בברית'. וכתב שם בסו"ד כדברי רבינו חז"ל: ועוד י"ל דגרים אינם ערבים עלינו, אלא הוו דומיא דטף ונשים שאנו חייבים עליהם והם אינם חייבים עלינו, דאין בידם סיפק למחות. וא"ש דלא הכניס טף ונשים וגרים בכלל 'כל איש ישראל'.

וראה מש"כ בהגהות בשפת אמת (פסחים קא) דלשיטת הגרעק"א וכן לשיטת רבינו מיושב הא דשמואל קידש בביתו אע"פ שכבר יצא בקידוש בית הכנסת.

נמצא שיש ג' שיטות בדבר: א) דעת מהרי"ט ורבינו דהנשים אינן ערבות על האנשים, אבל האנשים ערבים על הנשים, וכן הוא לענין טף וגרים. ב) דעת מהר"מ גלאנטי והגרעק"א דהנשים ערבות במצוות שהן מחויבות. ג) דעת המוצל מאש דהנשים אינן ערבות כלל, וכן האנשים אינם ערבים על האנשים. [וע"ע בדרך פקודין (מ"ע לא חלק הדיבור) שכתב לדייק מדברי הגמרא ברי"ה (ו) דהא דאמרין דאשה אינה בכלל ערבות, היינו דאנשים לא נכנסו בערבות על הנשים, אבל הנשים נכנסו בערבות על האנשים. וצ"ע].

והנה בורע אברהם (א"ח סי' יד) כתב דבמדי דרבנן ליכא דין ערבות, עיי"ש מה שהוכיח דבריו, והשיג על מהר"ם בן חביב שכתב דטעמא דאמרו דבהלל ומגילה דמוציא, הוי מכח ערבות. והביאו בברכי יוסף (א"ח סימן קכד סק"ג), והביא הוכחות רבות דאדרבה גם במילי דרבנן איכא דין ערבות, עיי"ש.

לב (א"ח סי' מח).

אמנם הגרעק"א שם (על המג"א סק"ב) חלק על הדגול מרבבה, וכתב דגם כוונת הרא"ש אינה אלא לומר דמי שאינו בר חיוב במצוה זו מדאורייתא, אינו יכול להוציא מי שהוא בר חיוב, אבל אינו בא לומר דנשים אינן ערבות במצוות שהן מחויבות בהן, וכתב עוד דע"כ אף לשיטתו של הדגמ"ר בדעת הרא"ש מיהא תפשוט מהא דינאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי (ברכות מח:), דאנשים ערבים בעד הנשים, עיי"ש. וכ"כ הגרעק"א עוד בתשובותיו (מהדו"ק סי' ז) דאין חילוק כלל בין איש לאשה לענין ערבות, ולא מצוין בשום דוכתא דאשה לא יהיה הדין דאם יצא מוציא, אלא דערבות היא רק במי שמחוייב ג"כ במצוה זו, משו"ה אף שהוא כבר יצא לעצמו מוציא לאחרים, אבל במצוה שאינו בר חיובא כלל, דהיינו לפי הצד דנשים אינן חייבות בבהמ"ז מדאורייתא, לכן אינם ערבים על מצוה דבהמ"ז, אבל במצוה דנשים חייבות בהן גם המה בכלל ערבות, ושייך בהו ג"כ דינא דיצא מוציא. וכן בעץ החיים לרבי חיים אבולעפיה הביא שזקינו הקשה על הרא"ש מהא דכתיב כאן 'טפכם נשים וגרך'. והקשה עוד מהא דאיתא בע"ז (יח: דגורו על אשתו דרבי חנינא בן תרדיון הריגה על שלא מיחתה בו על שהיה הוגה ה' באותיותיו, והרי דין ערבות הוא כשיש בידו מחיות כדאיתא בשבועות (לט:), עיי"ש. וכתב שם ששמע ממהר"מ גלאנטי דהנשים ערבות במצוות לא תעשה שהן חייבות, משא"כ במצוות שהן פטורות אינן ערבות. נמצא דדעת מהר"מ אבולעפיה בשם מהר"מ גלאנטי וכן דעת הגרעק"א דדוקא במצוות שאין להן חיוב, ככה"ג אין להן דין ערבות. אבל במצוות שהן מחויבות הרי הן ערבות. וכן בורע אברהם (א"ח סי' יד) חלק על מהר"י אלפננדי וכתב כמהר"מ גלאנטי דבמצוות שהנשים חייבות, הרי הן ג"כ ערבות.

והנה לדברי הצ"ח והמוצל מאש קשיא מהא דע"ז שנענשה אשתו של רבי חנינא בן תרדיון על מה שלא מיחתה, וכתב בחקרי לב ליישב דההיא בעידן ריתחא ובשעת השמד, והיינו משום דביטלה מצות עשה לתוכחה, ומעין הא דאיתא בפרק התכלת (מנחות מא.) דבעידנא דריתחא נענשין על ביטול מצות עשה, אבל אי"ז מדין ערבות. וראה דברי רבינו בסוף פרשת תבא (לעיל כח סג) ובמאה"ח שם, וכע"ז כתב מהרש"א אלפננדי (ח"ג א"ח סי' ד) בשם הדברי אמת שנענשה בשביל שלא מיחתה בבעלה, דאע"ג דליתנהו בערבות, מ"מ בידי שמים נענשו כל שיש בידן למחות. וכע"ז כתב בשו"ת הלכות קטנות למהר"י חאגיז ז"ל (ח"א סי'

כתב רבינו (דברים כט ט): והוא מה שפרט הכתוב כאן ואמר ראשיכם וגו' שכל אחד יתחייב כפי מה שיש בידו, ראשיכם הם הגדולים שבכולן שיכולין למחות בכל ישראל אלו יתחייבו על הכל, שבטיכם כל שבט ושבט יתחייב על שבטו, וזקניכם ושוטריכם כל זקן יתחייב על משפחתו, כל איש ישראל הם ההמון כל אחד יתחייב על בני ביתו, לזה הפסיק הכתוב כאן וסדר טפכם וגו' בפני עצמם כי אלו אחרים נתפסים עליהם שהם הרשומים בפסוק שלפניו כל אחד כפי מה שהוא, ואין הם נתפסים על אחרים, שהטף אינם בני דעה, והנשים כמו כן, הגרים גם כן אין להם להשתרר על ישראל, וכמו שדרשו ז"ל (יבמות מ"ה ב) בפסוק (לעיל י"ז ט"ו) שום תשים עליך וגו' כל משימות שאתה שם עליך לא יהיה אלא מקרב אחיך ולא גרים, אבל ישראל חייבין עליהם כאומנם ז"ל (נדה י"ג) קשים גרים לישראל כספחת ופירשוהו לפי שאינם מלמדים אותם ככל הצורך, הא למדת נתפסים עליהם:

רבינו כתב בפשיטות שהאנשים ערבים בעד נשים טף וגרים, ואילו הנשים הטף והגרים אינם ערבים בעד האנשים, ולא חילק בזה בין מצוות שהנשים מחויבות בהן לבין מצוות שאין הנשים מחויבות בהן. והנה הרא"ש בברכות (פ"ג סי' יג) כתב על הדין דכל ישראל ערבים זה בזה: לפיכך כשאכל כזית אע"פ שאינו נתחייב אלא מדרבנן, מוציא את אחרים שאכלו כדי שביעה, שעבר הוא בעבורם ועליו הוא להציל מן העון ולפטור אותן מן המצות, אבל האשה אינה בכלל הערבות, לכן אינה מוציאה אלא מי שחיובו מדרבנן, ובדגול מרבבה (א"ח סי' רעא) כתב על דברי הרא"ש: ואני מסתפק, אם האשה אינה בכלל ערבות דהיינו שהיא אינה ערבה בעד אחרים, אבל האנשים שקיבלו ערבות בהר גריזים והר עיבל נתעברו גם בעד הנשים, וא"כ שפיר מוציא האיש את האשה אף שכבר יצא, או דלמא כשם שהנשים לא נכנסו בכלל ערבות, כך לא קיבלו האנשים ערבות בשביל נשים, ועיין ביבמות (מז: בתוספות ד"ה קשים) וצ"ע. עכ"ל.

והנה הגם שבדגול מרבבה נסתפק, בצ"ח בברכות (כ:) פשיטא ליה דאין האנשים ערבים לנשים, עיי"ש. וכן מצונו בשו"ת מוצל מאש לרבי יעקב אלפננדי (סי' יב) שכתב דאין חילוק בין מצוות שהנשים חייבות לבין מצוות שאין הנשים חייבות, בכלולה אין בהו דין ערבות, דכך גזרה חכמתו יתברך דנשים אינן ערבות לאנשים, וכן להיפך אנשים אינם ערבים לנשים, ולדבריו צ"ל דמה שנאמר כאן 'טפכם נשים וגרך', לא מיירי מדין ערבות, אלא לענין הברית שכרת ה' עמם, וכ"כ בחקרי

מצא חיים

חידה שבועית בעיון
דברי האור החיים

לפתרון החידות יש לעיון בחרתה
באור החיים המבואר ובמודריו מבית מתיבתא

האור החיים מבאר את סוד כריתת נשמת החוטא ומחייית שמו. התדע כיצד מבאר זאת רבנו?

א) ייחוסו של החוטא נמחה, ואין הוא נחשב יותר בנם של אברהם, יצחק ויעקב.

ב) החוטא נכרת מלהיכלל בנשמות ישראל החצובות מתחת כסא הכבוד.

ג) אין הוא ראוי לשמש יותר כהמשך לעם ישראל, ולפיכך לא יהיו לו בנים עוד.

תשובה מגליון קודם: תשובה ג' - שתי התשובות נכונות.

פתרונות יש לשלוח לא יאוחר מיום רביעי בשבוע בלבד לכתובת דוא"ל: m028039999@gmail.com

או בפקס 02-5385689 או 'גדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לצייץ כתובת מדויקת וטלפון. 2. לצייץ בראש הדף עבור חידון 'ובחרת בחיים' ושם הפרשה.

3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תעריך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

שם הזוכה בגליון

פר' חוקת:

ה' אברהם וינברג

בר"ש, בית שמש

מחוברים להיום
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

